

**NACIONALINĖS ŠVIETIMO AGENTŪROS
DIREKTORIUS**

**ĮSAKYMAS
DĖL KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO PROGRAMOS PATVIRTINIMO**

Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Nacionalinės švietimo agentūros kvalifikacijos tobulinimo programų rengimo, vertinimo ir įgyvendinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Nacionalinės švietimo agentūros direktoriaus 2021 m. spalio 14 d. įsakymu Nr. VK-594 „Dėl Nacionalinės švietimo agentūros kvalifikacijos tobulinimo programų rengimo, vertinimo ir įgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, 29 punktu ir atsižvelgdama į 2022 m. sausio 26 d. Kvalifikacijos tobulinimo programų vertinimo komisijos posėdžio protokolo Nr. PV-2 nutarimą,

t v i r t i n u kvalifikacijos tobulinimo programą „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“ 3 (trejiems) metams.

PRIDEDAMA:

1. 2022 m. sausio 26 d. Kvalifikacijos tobulinimo programų vertinimo komisijos posėdžio protokolas Nr. PV-2, 2 lapai.
2. Kvalifikacijos tobulinimo programa „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“, 35 lapai.

Direktorė

Rūta Krasauskienė

NACIONALINĖ ŠVIETIMO AGENTŪRA

KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO PROGRAMŲ VERTINIMO KOMISIJOS POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2022 m. sausio 26 d. Nr. PV-2

Vilnius

Posėdis įvyko 2022 m. sausio 26 d. 14 val. 30 min. nuotoliniu būdu virtualioje „Teams“ aplinkoje. Posėdžio pirmininkė – Albina Vilimienė, Švietimo pagalbos departamento Mokyklų veiklos plėtros skyriaus vedėja, komisijos pirmininkė.

Posėdžio sekretorė – Ingrida Šedeckytė-Lagunavičienė, Švietimo pagalbos departamento Mokyklų veiklos plėtros skyriaus vedėjo pavaduotoja, komisijos narė.

Dalyvavo komisijos nariai: Alma Luneckienė, Švietimo pagalbos departamento Įtraukties plėtros skyriaus logopedė, komisijos narė; Skaidrė Pavlovskaja, Stebėsenos ir vertinimo departamento Vertinimo skyriaus metodininkė, komisijos narė; Jūratė Drazdauskienė, Ugdymo turinio departamento Mokymo priemonių sklaidos skyriaus metodininkė, komisijos narė.

DARBOTVARKĖ:

1. Dėl Luko Bagdonavičiaus ir Deimutės Plikšnienės, Nacionalinės švietimo agentūros Švietimo pagalbos departamento Mokyklų veiklos plėtros skyriaus metodininkų, teiktos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo programos „Renkuosi būti mokyklos vadovu: ugdymo įstaigos vadovo kompetencijos ir įrankiai“ įvertinimo ir vykdymo trukmės nustatymo.

2. Dėl tarpinstitucinės darbo grupės, sudarytos vadovaujantis Nacionalinės švietimo agentūros direktoriaus 2021 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. VK-667 „Dėl darbo grupės sudarymo“, teiktos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo programos „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“ įvertinimo ir vykdymo trukmės nustatymo.

SVARSTYTA. Luko Bagdonavičiaus ir Deimutės Plikšnienės, Nacionalinės švietimo agentūros Švietimo pagalbos departamento Mokyklų veiklos plėtros skyriaus metodininkų, teiktos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo programos „Renkuosi būti mokyklos vadovu: ugdymo įstaigos vadovo kompetencijos ir įrankiai“ įvertinimo ir vykdymo trukmės nustatymo.

I. Šedeckytė-Lagunavičienė išreiškė nusišalinimą dėl šios programos vertinimo, nes ją rengė to paties skyriaus darbuotojai, programa koreguota, teiktos pastabos, siūlymai programos rengėjams.

A. Luneckienė pastebėjo, kad ne į visas vertintojų pastabas atsižvelgta. J. Drazdauskienė taip pat pastebėjo, kad programa turi nedidelių trūkumų. S. Pavlovskaja, atkreipdama dėmesį į didelę šios srities kaitą, siūlė balsuoti už programos patvirtinimą vieniems metams.

NUTARTA:

1. Keturi balsai „Už“. Programą teikti tvirtinti Nacionalinės švietimo agentūros direktoriaus įsakymu, ištaisius nedidelius trūkumus.

2. Keturi balsai „Už“. Programos įgyvendinimo laikotarpį nustatyti vieniems metams.

2. SVARSTYTA. Tarpinstitucinės darbo grupės, sudarytos vadovaujantis Nacionalinės švietimo agentūros direktoriaus 2021 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. VK-667 „Dėl darbo grupės sudarymo“, teiktos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo programos „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“ įvertinimo ir vykdymo trukmės nustatymo.

J. Drazdauskienė atkreipė dėmesį, kad programa išdėstyta moduliais, juos vertėtų numeruoti. I. Šedeckytė-Lagunavičienė atkreipė dėmesį į techninį programos išdėstymą.

NUTARTA:

1. Penki balsai „Už“. Programą teikti tvirtinti Nacionalinės švietimo agentūros direktoriaus įsakymu, ištaisius nedidelius techninius trūkumus (pridedama).
2. Penki balsai „Už“. Programos įgyvendinimo laikotarpį nustatyti trejiems metams.

Posėdžio pirmininkė

Albina Vilimienė

Posėdžio sekretorė

Ingrida Šedeckytė-Lagunavičienė

Kvalifikacijos tobulinimo programa
**NACIONALINIO SAUGUMO IR PILIETIŠKUMO NUOSTATŲ STIPRINIMAS
UGDYME**

Programos rengėjas (-ai)

Programą parengė tarpinstitucinė darbo grupė, sudaryta vadovaujantis Nacionalinės švietimo agentūros direktorės 2021 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. VK-667 „Dėl darbo grupės sudarymo“: Nijolė Selvestravičiūtė Grybovienė, Nacionalinės švietimo agentūros Ugdymo turinio departamento Ugdymo turinio rengimo skyriaus metodininkė, Audronė Kalažinskienė, Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamento prie Krašto apsaugos ministerijos Pilietinio pasipriešinimo skyriaus vedėja, Karolis Zikaras, Lietuvos kariuomenės Strateginės komunikacijos departamento Pilietiškumo ugdymo skyriaus vedėjas, Liudas Zdanavičius, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Mokslo centro tyrėjas, Aida Čipkuvienė, Nacionalinio kibernetinio saugumo centro prie Krašto apsaugos ministerijos Informacijos saugumo departamento direktorė, Gintautas Matusevičius, Kauno Juozo Grušo meno gimnazijos ir Kauno Stepono Dariaus ir Stasio Girėno gimnazijos kūno kultūros mokytojas metodininkas, Mindaugas Nefas, VDU licėjaus „Sokratas“ direktorius, Liudas Gumbinas, Nacionalinės švietimo agentūros Ugdymo turinio departamento Ugdymo turinio rengimo skyriaus metodininkas.

Programos pavadinimas

**„Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“.
1. Pagrindinis modulis „Pilietiškumo ir nacionalinio saugumo pagrindai“.**

Programos anotacija (aktualumas, reikalingumas, prioritetinga kryptis)

Gynybos visuotinumą reiškia, kad valstybės gynyba suprantama kaip karinių, valstybės institucijų ir visuomenės sąveika. Pilietinė valia ir žinios yra vienas svarbiausių valstybės gynybos galios elementų. Pilietinė valia, patriotizmas ir praktiniai įgūdžiai ugdomi mokykloje, todėl švietimas yra reikšminga nacionalinio saugumo užtikrinimo prielaida.

Pilietinis, patriotinis ugdymas yra svarbi švietimo misija, įtvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, todėl labai svarbu, kad šios įstatymo nuostatos ir būtų kokybiškai įgyvendintos praktikoje.

Pilietinės visuomenės instituto 2020 m. atliktas Pilietinės galios indekso tyrimas byloja apie visuomenės pilietinio aktyvumo didėjimą, tačiau pilietinė galia santykinai išlieka menka (41,3 balo iš 100 galimų) (Pilietinės visuomenės institutas. *Pilietinės galios indeksas 2020 m.*). Atlikto tyrimo rezultatai rodo jaunimo (16-29 m.) pasyvumą, 55 proc. nedalyvauja jokiose organizacijose ar sambūriuose. Apie 47 proc. piliečių nežino, kaip elgtis karinės grėsmės atveju (Ramonaitė, A. ir kt. *Kas eity ginti Lietuvos? Pilietinio pasipriešinimo prielaidos ir galimybės*. Vilnius, 2018, p.54).

2021 m. atnaujintoje Nacionalinio saugumo strategijoje išskiriami trys nacionalinio saugumo politikos prioritetai: pasirengimas valstybės gynybai, valstybės ir visuomenės atsparumo didinimas bei Lietuvos interesus atitinkančios tarptautinės saugumo sistemos užtikrinimas. Valstybės ir visuomenės atsparumas sumažina priešišku jėgų galimybes daryti neigiamą poveikį valstybei ir visuomenei bei sukuria tvirtesnę pagrindą tvariam valstybės vystymuisi. Todėl išlieka būtinybė visapusiškai stiprinti piliečių, o ypač jaunimo bendrąsias pilietines vertybes, ugdyti pilietinę valią, stiprinti atsparumą kylančioms grėsmėms. Stiprinant visuomenės ir kiekvieno piliečio vaidmenį valstybės kūrime, šalies saugumo ir gynybos užtikrinimo procese, pilietinio ugdymo klausimai, susiję su šalies gynyba, tampa vis aktualesni ir mokytojų bendruomenei. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu 2019 m. lapkričio 18 d. Nr. V 1317 patvirtintos bendrųjų programų atnaujinimo gairės, kurių pagrindu yra atnaujinama pilietiškumo pagrindų bei nacionalinio saugumo ir krašto gynybos bendrosios programos, kuriose didelis dėmesys skiriamas grėsmėms demokratinėi valstybei ir nacionalinio saugumo užtikrinimo būdams. Atnaujinant bendrąsias programas, atsižvelgiant į dalyko ugdymo tikslus ir specifiką, aktualus turinys, toks kaip Pasipriešinimo istorijos, Europos Sąjungos aktualijų yra integruojamas į turiniu susijusių visų dalykų bendrąsias programas. Todėl tampa aktualu sukurti bendrą nacionalinio lygio kvalifikacijos tobulinimo programą, kuri būtų skirta formaliojo ir neformaliojo švietimo mokytojams, švietimo administratoriams, ugdytojams, dirbantiems nevyriausybinėse organizacijose. Tokios programos aktualumas ir poreikis išryškėja ir šiandienos geopolitinės situacijos akivaizdoje: esame skirtingų tradicijų, kultūrų sankirtoje, todėl privalome rūpintis valstybės saugumu, kalbėti apie grėsmes, gebėti jas atpažinti.

- Nacionalinės švietimo agentūros direktorės 2021 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. VK-667 „Dėl darbo grupės sudarymo“, sudaryta tarpinstitucinė darbo grupė, kurioje dalyvauja LR Krašto apsaugos ministerijos, Lietuvos karo akademijos, Nacionalinės švietimo agentūros, mokyklų atstovai. Darbo grupė parengė kvalifikacijos tobulinimo programą „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“ (toliau – Programa). Programos tikslas – plėtoti mokytojų ir švietimo administratorių kompetencijas, stiprinant pilietiškumo nuostatas, suteikiant žinių nacionalinio saugumo ir gynybos srityje bei gebėjimų taikyti jas moksleivių ugdymo procese. Programą sudaro vienas pagrindinis modulis „Pilietiškumo ugdymas ir nacionalinio saugumo pagrindai“ (12 val.), kuris privalomas visiems Programos dalyviams, ir trys pasirenkamieji moduliai: „Pilietis ir šalies gynyba“ (26 val.); „Medijos, kibernetinis saugumas ir nacionalinis saugumas: iššūkiai ir galimybės“ (26 val.); „Kūno kultūra, sportas ir krašto gynyba“ (22 val.). Vieną pasirenkamąjį modulį ar kelis programos dalyviai gali rinktis, atsižvelgdami į savo praktinio darbo specifiką ar individualų kvalifikacijos tobulinimo poreikį. Programą baigusiu laikomas asmuo, kuris baigia pagrindinį ir bent vieną iš pasirenkamųjų modulių (bendra trukmė – ne mažiau kaip 30 val.). Pagrindinis ir pasirenkamieji programos moduliai sudaryti taip, kad dalyviai po vienos mokymų dienos atliks savarankiškas užduotis, kurios vėliau per mokymus bus pristatomos, aptariamoms ir, esant reikalui, patobulinamos. Taip siekiama ugdyti mokymų dalyvių (dalykų mokytojų, neformaliojo švietimo, pagalbos mokiniui specialist, bibliotekininkų,

švietimo įstaigos vadovų, pavaduotojų ugdymui) gebėjimus įgytas žinias ir nuostatas taikyti savo darbinėje veikloje.

Programos tikslas

Programos „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“ pagrindinio modulio „Pilietiškumo ir nacionalinio saugumo pagrindai“ tikslas: plėtoti dalyvių kompetencijas, padedančias ugdyti mokinių pilietiškumą, skatinti mokinius domėtis nacionalinio saugumo ir gynybos klausimais.

Programos uždaviniai

1. Pagilinti dalyvių supratimą apie pagrindines demokratijos vertybes ir jų puoselėjimą, valdžios ir piliečių tarpusavio bendradarbiavimą, užtikrinant demokratiją ir nacionalinį saugumą
2. Patobulinti dalyvių gebėjimus integruoti pilietiškumo ir nacionalinio saugumo pagrindus įvairių dalykų ugdymo procese ir kitoje mokyklos veikloje.

Programos turinys, trukmė, naudojami mokymo(si) metodai (būdai)

Eil. Nr.	Tema	Teorija	Praktika	Savara nkiškas darbas	Iš viso	Mokymo metodai
1. Pagilinti dalyvių supratimą apie pagrindines demokratijos vertybes ir jų puoselėjimą, valdžios ir piliečių tarpusavio bendradarbiavimą, užtikrinant demokratiją ir nacionalinį saugumą						
1.	Bendras įvadas į mokymus. Pagrindinės demokratijos vertybės ir jų puoselėjimas (Pagarba žmogui ir valstybei. Tolerancija. Lygybė. Žmonių suverenumas. Pagarba žmogaus teisėms ir laisvėms ir jų apsauga. Laisvi ir nešališki rinkimai. Daugumos valdžia ir mažumų teisės. Visų lygybė prieš įstatymą. Demokratinis bendrabūvis. Visuomeninis ekonominis ir politinis pliuralizmas)	1	1	0	2	Paskaita, darbas grupėje, aptariant pateiktus tekstus.

2.	Valdžia ir pilietis Lietuvoje (Valdžių galios ir atskaitomybė arba valdžių padalijimo principo veikimas. Pilietinė ir politinė visuomenė. Pilietinio dalyvavimo būdai ir formos kaip pilietinės galios raiška. Pilietinis dalyvavimas ginant viešąjį ir privatųjį interesą. Visuomenės saugumo užtikrinimas kaip pilietinė pareiga. Lietuvos nepriklausomybės gynimas – pilietinė pareiga)	1	1	0	2	Paskaita, darbas su tekstais, darbas grupėje, argumentuotai išsakant grupės nuomonę aptariama tema.
2. Patobulinti dalyvių gebėjimus integruoti pilietiškumo ir nacionalinio saugumo pagrindus įvairių dalykų ugdymo procese ir kitoje mokyklos veikloje.						
1.	Pilietiškumo ugdymas mokykloje: strategijos ir metodai (Tikslai, uždaviniai ugdant pilietines kompetencijas. Metodologiniai kompetencijų ugdymo principai. Svarbiausi pilietiškumo ugdymo turinio įgyvendinimo aspektai (reglamentuojantys dokumentai, metodai, mokymo priemonės ir šaltiniai)	0	2	0	2	Pristatymas, pamokos plano rengimas ir pristatymas grupėse.
2.	Savarankiškas darbas. Parengti vienos pamokos ar ugdomosios veiklos planą, kuris integruotų pilietiškumo ir nacionalinio saugumo pagrindų tematiką, išbandyti jį pamokoje ar	0	0	4	4	Savarankiškas darbas.

	ugdomojoje veikloje ir pristatyti savo patirtį pasirenkamojo modulio metu					
3.	Lietuvos nacionalinis saugumas ir gynybos politika. (Nacionalinio saugumo samprata, nacionalinio saugumo sistema, grėsmės nacionaliniam saugumui. Valstybės institucijų vaidmuo užtikrinant nacionalinį saugumą (...). Pilietis ir valstybės saugumas. Saugumo užtikrinimas nuo išorinės agresijos ir atgrasymo principas, visuotinė ir besąlyginė gynyba. Pilietinis pasipriešinimas Lietuvos istorijoje. Nacionalinio saugumo pagrindų ugdymas bendrojo ugdymo dalykų mokymo procese.) Refleksija. Mokymų apibendrinimas	1	1	0	2	Paskaita, diskusija grupėse, bendrojo ugdymo programų analizė ir rekomendacijų teikimas. Individualus darbas, darbas grupėmis, diskusija.
Iš viso		3	5	4	12	

Tikėtina (-os) kompetencija (-os), kurią (-ias) įgyja Programą baigęs asmuo

Dalykų mokytojas. Didaktinės kompetencijos: Ugdymo(si) aplinkų, turinio ir situacijų įvairovės kūrimo kompetencija. Ugdymo(si) turinio įgyvendinimo ir tobulinimo kompetencija.

Pradinio ugdymo mokytojas. Didaktinės kompetencijos: Ugdymo(si) aplinkų, turinio ir situacijų įvairovės kūrimo kompetencija. Ugdymo(si) turinio įgyvendinimo ir tobulinimo kompetencija.

Neformaliojo švietimo mokytojas. Didaktinės kompetencijos: Ugdymo(si) aplinkų, turinio ir situacijų įvairovės kūrimo kompetencija. Ugdymo(si) turinio įgyvendinimo ir tobulinimo kompetencija

Papildomos kompetencijos

Specialioji: mokinių pilietiškumo ugdymo kompetencija, gebėjimas skatinti mokinius domėtis nacionalinio saugumo ir gynybos klausimais.

Įgytų kompetencijų į(si)vertinimo būdai

Pagrindinio modulio pabaigoje vyks apibendrinamoji diskusija, įsivertinimas.

Programai vykdyti naudojama mokomoji medžiaga ir techninės priemonės:

Mokomoji medžiaga (pavadinimas, formatas (pateiktys, leidinys, vaizdo įrašas ar pan.), apimtis ir kt.)

Tema	Mokomosios medžiagos pavadinimas	Mokomosios medžiagos apimtis
Bendras įvadas į mokymus. Pagrindinės demokratijos vertybės ir jų puoselėjimas (Pagarba žmogui ir valstybei. Tolerancija. Lygybė. Žmonių suverenumas. Pagarba žmogaus teisėms ir laisvėms ir jų apsauga. Laisvi ir nešališki rinkimai. Daugumos valdžia ir mažumų teisės. Visų lygybė prieš įstatymą. Demokratinis bendrabūvis. Visuomeninis ekonominis ir politinis pliuralizmas)	Pagrindinės demokratijos vertybės ir jų puoselėjimas.	Ne mažiau 10 skaidrių.
Valdžia ir pilietis Lietuvoje (Valdžių galios ir atskaitomybė arba valdžių padalijimo principo veikimas. Pilietinė ir politinė visuomenė. Pilietinio dalyvavimo būdai ir formos kaip pilietinės galios raiška. Pilietinis dalyvavimas ginant viešąjį ir privatųjį interesą. Visuomenės saugumo užtikrinimas kaip pilietinė pareiga. Lietuvos nepriklausomybės gynimas – pilietinė pareiga)	Valdžia ir pilietis Lietuvoje.	Ne mažiau 10 skaidrių.
Pilietiškumo ugdymas mokykloje: strategijos ir metodai (Tikslai, uždaviniai ugdant pilietines kompetencijas. Metodologiniai kompetencijų ugdymo principai. Svarbiausi pilietiškumo ugdymo turinio įgyvendinimo aspektai (reglamentuojantys dokumentai, metodai, mokymo priemonės ir šaltiniai)	Bendrujų programų atnaujinimas 2022 m. Pilietinio ugdymo pagrindinio ugdymo bendrosios programos pokyčiai.	Ne mažiau 10 skaidrių.
Savarankiškas darbas. Parengti vienos pamokos ar ugdomosios veiklos planą, kuris integruotų pilietiškumo ir nacionalinio saugumo pagrindų tematiką, išbandyti jį pamokoje ar ugdomojoje veikloje ir pristatyti savo patirtį pasirenkamojo modulio metu	Vienos pamokos ar ugdomosios veiklos planas.	Ne mažiau 3 psl.

<p>Lietuvos nacionalinis saugumas ir gynybos politika. (Nacionalinio saugumo samprata, nacionalinio saugumo sistema, grėsmės nacionaliniam saugumui. Valstybės institucijų vaidmuo užtikrinant nacionalinį saugumą (...). Pilietis ir valstybės saugumas. Saugumo užtikrinimas nuo išorinės agresijos ir atgrasymo principas, visuotinė ir besąlyginė gynyba. Pilietinis pasipriešinimas Lietuvos istorijoje. Nacionalinio saugumo pagrindų ugdymas bendrojo ugdymo dalykų mokymo procese.) Refleksija. Mokymų apibendrinimas</p>	<p>Idėjos ugdymui: kaip atskleisti nacionalinio saugumo ir krašto gynybos temas (2019, .pdf).</p>	<p>Ne mažiau kaip 3 psl.</p>
---	---	------------------------------

Techninės priemonės

<p>Nuotoliniu būdu: asmeniniai besimokančiųjų kompiuteriai, išmanieji telefonai / planšetės, belaidis interneto ryšys (WI-FI)</p> <p>Kontaktiniu būdu: asmeniniai besimokančiųjų kompiuteriai, įvairialypė įranga (multimedija projektorius), belaidis interneto ryšys (WI-FI), konferencinė lenta</p> <p>Rašikliai (6 skirtingų spalvų komplektas vienai grupei) Spalvoti lipnieji lapeliai. Balto popieriaus lapai (2–3) kiekvienam dalyviui.</p>

Programai rengti naudotos literatūros ir kitų informacinių šaltinių sąrašas

<ol style="list-style-type: none"> 1. Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. sausio 15 d. įsakymu Nr. ISAK-54 (Žin., 2007, Nr. 12-511). http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=291726&p_query=&p_tr2=2016-10-13 2. Pagrindinio ugdymo bendrosios programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. ISAK-2433 (Žin., 2008, Nr. 99-3848), 6 priedas http://portalas.emokykla.lt/bup/Puslapiai/pagrindinis_ugdymas_bendras.aspx 2016-10-13 3. Vidurinio ugdymo bendrosios programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. vasario 21 d. įsakymu Nr. V-269 (Žin., 2011, Nr. 26-1283) http://portalas.emokykla.lt/bup/Puslapiai/vidurinis_ugdymas_bendras_2.aspx 2016-10-13 4. N. Bankauskienė, A. Augustinienė, N. Čiučiulkienė. Kaip parengti kvalifikacijos tobulinimo programą? – Kaunas: Technologija, 2008. 5. N. Letukienė. Pilietiškumo pagrindai 8 klasei. – Vilnius: Alma littera, 2007. 6. N. Letukienė, S. Bitlieriūtė, S. Bužinskas. Pilietiškumo pagrindai 9–10. Pirmoji knyga. – Kaunas: Šviesa, 2009.
--

7. N. Letukienė, S. Bitlieriūtė, S. Bužinskas. Pilietiškumo pagrindai 9–10. Antroji knyga. – Kaunas: Šviesa, 2009.
8. L. Donskis. Pilietinis ugdymas: bendrojo lavinimo mokyklų 10 klasės vadovėlis. – Vilnius: Versus aureus, 2010.
9. Ko reikia šiuolaikiniam mokytojui? Aktualus mokytojų kvalifikacijos tobulinimo turinys. – Vilnius, 2008.
10. S. Bitlieriūtė, A. Jakubčionis. Pilietiškumo pagrindai ir laisvės kovų istorija. Vadovėlis 9–10 klasei. – Šviesa, 2012.
11. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas. 1996 m. gruodžio 19 d. Nr. VIII-49, Žin., 1997, Nr. 2-16. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A0BAB27D768C/xPqTnuJipW> 2015-02-09
12. Valstybinė švietimo 2013–2022 m. strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. XII-745. <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=b1fb6cc089d911e397b5c02d3197f382> 2015-01-12
13. Nacionalinio saugumo strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. gruodžio 16 d. nutarimu Nr. XIV-795. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/10625df0623a11ecb2fe9975f8a9e52e?jfwid=rivwzvpvg>

Kvalifikaciniai reikalavimai lektoriams

Visi lektoriai turi turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą.

Bent 1 lektorius turi turėti ne mažesnę kaip 3-ejų metų dėstytojo darbo patirtį aukštojoje mokykloje arba mokslinėje tiriamojoje veikloje pilietiškumo ugdymo, nacionalinio saugumo srityje.

Bent 1 lektorius turi turėti ne mažesnę kaip 3-ejų metų pilietiškumo pagrindų dėstymo mokykloje patirtį.

Bent 1 lektorius turi turėti mokymų (seminarų, konsultacijų ir kt.) vedimo patirties, t. y. per pastaruosius 3-ejus metus turi būti vedęs arba buvęs lektoriumi ne mažiau kaip trijuose mokymuose.

Reikalavimai dalyviams

- Dalykų mokytojas
- Pradinio ugdymo mokytojas
- Neformaliojo švietimo mokytojas
- Pagalbos mokiniui specialistas
- Bibliotekininkas
- Švietimo įstaigos vadovas, pavaduotojas ugdymui

Programos pavadinimas

2 modulis. „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“. Pasirenkamasis modulis „Pilietis ir šalies gynyba“.

Programos anotacija (aktualumas, reikalingumas, prioritetinė kryptis)

Šiuolaikinės globalios ir hibridinės grėsmės šalies nacionaliniam saugumui tampa iššūkiu mūsų valstybei ir visiems piliečiams. Šių grėsmių akivaizdoje, pilietinio ugdymo klausimai, susiję su šalies gynyba, tampa vis aktualesni. Modulio „Pilietis ir šalies gynyba“ aktualumą lemia ne tik visos visuomenės susidomėjimas nacionaliniu saugumu ir krašto gynyba, bet taip pat visuotinės ir besąlyginės gynybos principas, kuriuo grindžiami Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo ir gynybos politikos uždaviniai ir kuris yra įtvirtintas Lietuvos Respublikos saugumą ir gynybą reglamentuojančiuose teisės aktuose bei dokumentuose (Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas, Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo strategija, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karinės tarnybos įstatymas, Lietuvos Respublikos ginkluotos gynybos ir pasipriešinimo agresijai įstatymu, Lietuvos karinė strategija, Lietuvos karinė doktrina ir kt.). Šis principas reiškia, kad Lietuvą ginklu gina ne tik valstybės ginkluotosios pajėgos, sąjungininkų (NATO) ginkluotosios pajėgos, bet ir visi šalies piliečiai, t. y. visi šalies piliečiai ir jos ginkluotosios pajėgos turi būti pasirengusios apginti šalį ir pasipriešinti agresoriui visomis pasipriešinimo priemonėmis ir visais būdais: karine gynyba, partizaniniais veiksmais, civilių piliečių nepaklusnumu, nekolaboravimu ir kitais būdais. Lietuvos gynybos priemonių ir būdų visuma reikalauja, kad šalies gynybai reikia ir karinio personalo, ir visų jos piliečių tinkamo pasirengimo visuotiniam ginkluotam ir neginkluotam pasipriešinimui, o tai suponuoja tam būtinų žinių ir pilietinių nuostatų visumą. Kai kuriose Lietuvos mokyklose vykdomos neformaliojo ir formaliojo mokinių pilietinio ugdymo veiklos šalies saugumo ir gynybos klausimais. Pagal formaliojo ugdymo programas pradėtas diegti pasirenkamo Nacionalinio saugumo ir krašto gynybos programos, kūno kultūros modulis „Krašto gynyba“, kai kurios mokyklos vykdo specializuotas pilietinio ugdymo programas, nukreiptas į šalies gynybą (Alsėdžių gimnazija, Generolo Povilo Plechavičiaus kadetų licėjus, Klaipėdos jūrų kadetų mokykla), kitos Lietuvos mokyklos vykdo įvairias ugdymo iniciatyvas gynybos tema (organizuojamos išvykos į karinius dalinius, vyksta susitikimai su kariais, vykdoma Lietuvos šaulių sąjungos Jaunųjų šaulių neformali ugdymo veikla ir kt.). Be to, šalies nacionalinio saugumo tema yra įtraukta į Bendrojo ugdymo pilietiškumo pagrindų bendrosios programos, skirtos 9–10 klasėms, turinį. Todėl, siekiant užtikrinti kokybišką šio ugdymo proceso organizavimą Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose, svarbu ugdyti mokytojų kompetencijas, suteikiant papildomų žinių šalies saugumo ir gynybos klausimais. Programos „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“ pasirenkamasis modulis „Pilietis ir šalies gynyba“ (4 dienų kursų trukmė – 26 val.: 12 val. teorijos, 10 val. praktikos ir 4 val. savarankiško darbo) aktuali mokytojams ir neformaliojo ugdymo specialistams, ugdant Lietuvos jaunimo pilietines nuostatas, stiprinant visų šalies piliečių valią ginti savo kraštą.

Programos tikslas

Programos „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“ pasirenkamo modulio „Pilietis ir šalies gynyba“ tikslas: plėtoti dalyvių kompetencijas, padedančias ugdyti mokinių aktyvią poziciją valstybės gynybos srityje.

Programos uždaviniai

1. Susipažinti su Lietuvos krašto apsaugos sistema, šiuolaikinės karybos bruožais.
2. Aptarti pilietinės gynybos sampratą ir vaidmenį gynybos sistemoje, gilintis į jos teisinius, dorovinius aspektus.
3. Ugdyti gebėjimus ugdymo procesą sieti su aktualia krašto saugumo ir gynybos tematika.

Programos turinys, trukmė, naudojami mokymo(si) metodai (būdai)

Eil. Nr.	Tema	Teorija	Praktika	Savara nkiškas darbas	Iš viso	Mokymo metodai
1. Susipažinti su Lietuvos krašto apsaugos sistema, šiuolaikinės karybos bruožais.						
1	Įvadas į mokymus, susipažinimas.	1	1	0	2	Dalyviai trumpai supažindinami su modulio tikslais ir eiga. Kūrybinės/ žaidybinės užduotys palankiai mokymo aplinkai kurti. Kurso bendra nuotrauka.
2	Šiuolaikinės karybos bruožai. Konvencinio ir nekonvencinio karo samprata. Hibridinės grėsmės ir jų prevencija.	2	0	0	2	Paskaita, diskusija. Atvejo analizė. Užduotis grupėse, jos rezultatų pristatymai.
3.	Lietuvos krašto apsaugos sistemos vaidmuo užtikrinant šalies gynybą. (Lietuvos ginkluotosios pajėgos: struktūra, tikslai, funkcijos. Tarnybos LK būdai. Tarptautinis bendradarbiavimas užtikrinant saugumą ir gynybą (partnerystė NATO, ES karinis bendradarbiavimas, Lietuvos karių dalyvavimas tarptautinėse misijose ir kt.).	4	0	0	4	Paskaita, diskusija, ekskursijos. Atvejo analizė. Užduotis grupėse, jos rezultatų pristatymas.

2. Aptarti ginkluoto ir neginkluoto pasipriešinimo sampratas ir vaidmenį gynybos sistemoje, gilintis į jos teisinius, dorovinius aspektus.						
1.	Ginkluotas ir neginkluotas pasipriešinimas. (Ginkluoto ir neginkluoto pasipriešinimo samprata. Šiuolaikiniai konfliktai).	2	2	0	4	Paskaita, diskusija. Individuali užduotis, jos pristatymas.
2.	Šalies gynybos teisiniai ir doroviniai aspektai. (Tarptautinė humanitarinė teisė. LR įstatymai, reglamentuojantys šalies gynybą. Moralinės dilemos šiuolaikinėje karyboje.)	1	1	0	2	Paskaita, diskusija. Atvejo analizė. Grupinė užduotis, jos rezultatų pristatymas. Darbas grupėmis, diskusija, savarankiško darbo pristatymas ir aptarimas, refleksija.
3. Ugdyti gebėjimus ugdymo procesą sieti su aktualia krašto saugumo ir gynybos tematika.						
1.	Praktiniai užsiėmimai krašto saugumo ir gynybos tematika.	1	4	0	5	Demonstracija (LK instruktoriai), praktinės individualios/g rupių užduotys
2.	Savarankiškas darbas. Pamokų planų, neformaliojo ugdymo veiklų, skirtų nacionalinio saugumo ir krašto gynybos tematikai integruoti į dalyko ugdymo turinį, kūrimas.	0	0	4	4	Savarankiškas darbas.
3.	Savarankiško darbo pristatymas	0	2	0	2	Savarankiško darbo pristatymas.
4.	Refleksija ir grįžtamasis ryšys. Mokymų apibendrinimas, pažymėjimų įteikimas.	1	0	0	1	Diskusija, grįžtamojo ryšio apklausos

						anketos pildymas, baigimo ceremonija.
Iš viso	12	10	4	26		

Tikėtina (-os) kompetencija (-os), kurią (-ias) įgyja Programą baigęs asmuo

Dalykų mokytojas. Bendrosios kompetencijos: Asmeninio tobulėjimo ir mokėjimo mokytis kompetencija.

Profesijos mokytojas. Bendrosios kompetencijos: Asmeninio tobulėjimo ir mokėjimo mokytis kompetencija.

Neformaliojo švietimo mokytojas. Bendrosios kompetencijos: Asmeninio tobulėjimo ir mokėjimo mokytis kompetencija.

Papildomos kompetencijos

Specialioji: pilietinės nuostatos stiprinimo šalies gynybos srityje kompetencija.

Įgytų kompetencijų į(si)vertinimo būdai

Kiekvienam mokymų dalyviui bus skirtas darbas, kurį jis atliks savarankiškai.

Paskutinę mokymų dieną mokymų dalyviai pristatys savo darbus; juos įvertins patys, vertins dėstytojai ir kiti mokymų dalyviai.

Programai vykdyti naudojama mokomoji medžiaga ir techninės priemonės:

Mokomoji medžiaga (pavadinimas, formatas (pateiktys, leidinys, vaizdo įrašas ar pan.), apimtis ir kt.)

Tema	Mokomosios medžiagos pavadinimas	Mokomosios medžiagos apimtis
Šiuolaikinės karybos bruožai. Konvencinio ir nekonvencinio karo samprata. Hibridinės grėsmės ir jų prevencija.	Šiuolaikinės karybos bruožai. Konvencinio ir nekonvencinio karo samprata. Hibridinės grėsmės ir jų prevencija.	Ne mažiau kaip 10 skaidrių.
Lietuvos krašto apsaugos sistemos vaidmuo užtikrinant šalies gynybą. (Lietuvos ginkluotosios pajėgos: struktūra, tikslai, funkcijos. Tarnybos LK būdai. Tarptautinis bendradarbiavimas užtikrinant saugumą ir gynybą (partnerystė NATO, ES karinis bendradarbiavimas, Lietuvos karių dalyvavimas tarptautinėse misijose ir kt.).	Lietuvos krašto apsaugos sistemos vaidmuo užtikrinant šalies gynybą.	Ne mažiau kaip 15 skaidrių.

Ginkluotas ir neginkluotas pasipriešinimas. (Ginkluoto ir neginkluoto pasipriešinimo samprata. Šiuolaikiniai konfliktai).	Ginkluotas ir neginkluotas pasipriešinimas.	Ne mažiau kaip 10 skaidrių.
Šalies gynybos teisiniai ir doroviniai aspektai. (Tarptautinė humanitarinė teisė. LR įstatymai, reglamentuojantys šalies gynybą. Moralinės dilemos šiuolaikinėje karyboje.)	Šalies gynybos teisiniai ir doroviniai aspektai.	Ne mažiau kaip 10 skaidrių.
Savarankiško darbo pristatymas	Savarankiško darbo pristatymas.	Ne mažiau kaip 5 saidrės arba 2 psl.

Techninės priemonės

<p>Nuotoliniu būdu: asmeniniai besimokančiųjų kompiuteriai, išmanieji telefonai / planšetės, belaidis interneto ryšys (WI-FI)</p> <p>Kontaktiniu būdu: asmeniniai besimokančiųjų kompiuteriai, įvairialypė įranga (multimedija projektorius), belaidis interneto ryšys (WI-FI), konferencinė lenta</p> <p>Rašikliai (6 skirtingų spalvų komplektas vienai grupei)</p> <p>Spalvoti lipnieji lapeliai.</p> <p>Balto popieriaus lapai (2–3) kiekvienam dalyviui.</p>

Programai rengti naudotos literatūros ir kitų informacinių šaltinių sąrašas

<ol style="list-style-type: none"> 1. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo strategija. https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/ae4a9f05bf111ecb2fe9975f8a9e52e?jfwid=1couz8amv0 2. Bendras VSD ir AOTD grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas. 2021. (o taip pat ir ankstesnių metų vertinimai). https://www.vsd.lt/gresmes/metiniai-gresmiu-vertinimai/ 3. Zdanavičius, Liudas and Statkus, Nortautas. "Strengthening Resilience of Lithuania in an Era of Great Power Competition: The Case for Total Defence" Journal on Baltic Security, vol.6, no.2, 2020, pp.47-67. https://doi.org/10.2478/jobs-2020-0009 4. Eitvydas Bajarūnas, Vytautas Keršanskas, Hibridinės grėsmės: turinio, keliamų iššūkių ir priemonių įveikti jas analizė, Lietuvos metinė strateginė apžvalga 16(2018), no. 1, 127-172, DOI 10.47459/lmsa.2018.16.5 5. Šlekys D. (2020) "Lithuanian Military Transformation and Changing Efficiency of Defence". Kn. Giedrius Česnakas, Nortautas Statkus (sud.), Lithuania in the Global Context: National Security and Defence Policy Dilemmas, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 303-319.
---

6. Lietuvos Respublikos piliečių rengimo pilietiniam pasipriešinimui strategija (projektas 2021 m. gruodis)
7. Lietuvos Respublikos ginkluotos gynybos ir pasipriešinimo agresija įstatymas. [VIII-1856 Lietuvos Respublikos ginkluotos gynybos ir pasipriešinimo agresijai įstatymas \(lrs.lt\)](#)

Papildoma literatūra:

1. Mark Galeotti. Rusijos politinis karas. Peržengiant hibridinio karo ribas. Vilnius, 2021.
2. G. Miniotaitė, Pilietinis pasipriešinimas Lietuvos saugumo ir gynybos sistemoje. / Vietoje išvadų, Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2014 m.
3. V. Bulvičius, Karinis valstybės rengimas, Vilnius, 1994 m.
4. G. Sharp, Pilietinė gynyba. Postmilitarinių ginklų sistema, Vilnius: Mintis, 1992 m.
5. Māris Andžāns, Andris Sprūds, Tris dešimtmečius vykstanti pasiryžimo ginti savo šalį evoliucija: Baltijos šalių atvejis, Lietuvos metinė strateginė apžvalga 18(2020), no. 1, 187-211, DOI 10.47459/lmsa.2020.18.9
6. C. Von Clausewitz, Apie karą, 1–2 t., Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2009–2010 m.
7. Petrauskaitė A., Kazlauskaitė-Markelienė R, Gedminienė R, Šalies saugumas ir gynyba (metodinė medžiaga Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų mokytojams), Vilnius: LKA, 2016 m., 135 p., 160 p.

Kvalifikaciniai reikalavimai lektoriams

Visi lektoriai turi turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą.

Bent 1 lektorius turi turėti ne mažesnę kaip 3-ejų metų dėstytojo darbo patirtį aukštojoje mokykloje arba mokslinėje tiriamojoje veikloje nacionalinio saugumo ir gynybos srityje.

Bent 1 lektorius turi turėti ne mažesnę kaip 3-ejų metų praktinio darbo patirtį mokykloje mokant įvairių dalykų, ypač istorijos, pilietiškumo pagrindų, lietuvių kalbos, etikos.

Bent 1 lektorius turi turėti ne mažesnę kaip 3-ejų metų Lietuvos kario profesinės tarnybos patirtį.

Visi lektoriai turi turėti mokymų (seminarų, konsultacijų ir kt.) vedimo patirties, t. y. per pastaruosius 3-ejus metus turi būti vedęs arba buvęs lektoriumi ne mažiau kaip trejuose mokymuose.

Reikalavimai dalyviams

- Dalyko, profesijos ar neformaliojo švietimo mokytojas
- Pagalbos mokiniui specialistas
- Kiti mokyklos darbuotojai, nevyriausybinių organizacijų atstovai, švietimo administratoriai (savivaldybių administracijų darbuotojai, nacionalinių švietimo institucijų darbuotojai ir pan.). kuriems aktualus šis mokymo modulis.

Programos pavadinimas

**3 modulis. „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“.
Pasirenkamasis modulis „Medijos, kibernetinis saugumas ir nacionalinis saugumas:
iššūkiai ir galimybės“.**

Programos anotacija (aktualumas, reikalingumas, prioritėtinė kryptis)

Aktyviam demokratinės valstybės piliečiui, būtina gebėti tinkamai naudotis šiuolaikinėmis medijomis. Didžiulis informacijos srautas, su kuriuo susiduriame dabartyje vienaip ar kitaip formuoja visuomenės nuostatas, kurios tiesiogiai lemia demokratinės valstybės vidinės politikos pasirinkimus ir jos geopolitinę orientaciją. Šiuolaikinė informacinė erdvė pripildyta menkaverčių žinių arba kitaip tariant informacinio triukšmo, kuriame taip pat tūno ir sąmoningai sukurta klaidinanti, mūsų valstybei priešiška informacija, kurios tikslas apsunkinti įvairaus lygmens sprendimų priėmimo procesą, silpninti visuomenės motyvaciją kurti savo valstybę, griauti jos vidinę sinergiją, palaužti valią gintis išorinės agresijos atveju, diskredituoti vakarietiškas vertybes ir naikinti nacionalinę tapatybę. Šiuolaikiniam piliečiui svarbu domėtis valstybės saugumu, kalbėti apie grėsmes nacionaliniam saugumui, gebėti atpažinti propagandą ir jai atsispirti. Neturint informacijos vertinimo gebėjimų ir nesidomint valstybės gyvenimo aktualijomis neįmanoma tinkamai ir atsakingai atlikti savo pilietinės pareigos demokratiškuose rinkimuose. Vis plačiau kalbama apie medijų vaidmenį šiuolaikinėje demokratinėje visuomenėje, jų įtaką žmonių mąstymui, interesams, tarpusavio santykiams, gyvenimo būdui, visuomenės nuomonės formavimui. Siekiant priimti, suvokti, analizuoti ir vertinti įvairių visuomenės informavimo priemonių (televizijos, radijo, spaudos, interneto) teikiamą informaciją, labai svarbu visuomenės aktyvumas ir sąmoningumas. Nenuostabu, jog didelė atsakomybė ugdant mokinių medijų ir informacinį raštingumą ir siekiant, kad jie būtų aktyvūs, sąmoningi ir atsakingi Lietuvos Respublikos piliečiai, tenka Lietuvos bendrojo ugdymo mokykloms.

Kibernetinis saugumas ir informacijos (skaitmeninio turto) saugumas – yra nacionalinio saugumo ir krašto gynybos sudedamosios dalys. Skaitmeninis turtas yra vertybė, kurią turime saugoti ir disponuoti ja tik tinkamai įvertinę visas grėsmes ir rizikas. Siekiant mokinius ugdyti kaip sąmoningus ir atsakingus informacijos vartotojus, savo ar kitų sukurto skaitmeninio turto saugotojus, svarbu, kad pedagogai gebėtų ugdyti mokinių kritinį mąstymą, kibernetinio saugumo higienos įgūdžius ir kompetencijas. Kibernetinių incidentų skaičius Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, kasmet didėja, daugėja ir informacinių atakų skaičius, nusikaltimų elektroninių duomenų ir informacinių sistemų saugumui skaičius, elektroninis sukčiavimas tapo vienu iš dažniausiai įvykdomų kibernetinių nusikaltimų. Kibernetinio saugumo iššūkiai

yra susiję su žinomų pažeidžiamumų išnaudojimu, paviršutiniškai ar nepakankamai tiksliai vertinamomis informacijos saugumo rizikomis, per lėtai gerėjančia interneto svetainių būkle, stringančiu kibernetinio saugumo reikalavimų įgyvendinimu, kibernetinio saugumo higienos trūkumu, nekritiškai vertinama informacija socialiniuose tinkluose.

Programos „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“ pasirenkamasis modulis „Medijos, kibernetinis saugumas ir nacionalinis saugumas: iššūkiai ir galimybės“ (bendra trukmė 26 val.: 10 val. teorijos, 9 val. praktikos ir 7 val. savarankiško darbo) yra skirtas formaliojo ir neformaliojo ugdymo mokytojams, ugdymo įstaigų vadovams. Siekiama, kad dalyviai įgytų kompetencijų medijų ir nacionalinio saugumo ugdymo srityse: pagilintų žinias ir supratimą apie medijas, plėtotų gebėjimus pamokose analizuoti įvairią viešojoje erdvėje pateikiamą informaciją, stiprintų patriotines ir kritines nuostatas, susijusias su Lietuvos nacionaliniu saugumu.

Programos dalyviai taip pat turi būti supažindinti su kibernetinio saugumo rizikomis, asmens duomenų apsauga, su teisine atsakomybe už kibernetinio saugumo pažeidimus, įgyti bazines žinias apie kibernetinio saugumo ir informacijos saugumo grėsmes ir atakas, pagrindinius saugumo užtikrinimo metodus ir priemones, rekomendacijas ir gerąsias praktikas, supažindinti, kaip turėtų užtikrinti darbo vietų ir komunikavimo priemonių saugumą, išnagrinėti praktinius pavyzdžius. Mokymosi procesuose, kurie šiais laikais labai dažnai vyksta nuotoliniu būdu, pedagogai turi moksleivius mokyti, kur ir kaip rasti aktualią informaciją iš patikimų informacijos šaltinių, kaip galima apsisaugoti nuo nusikaltėlių elektroninėje erdvėje, kaip atpažinti suklastotas elektronines parduotuves, kenkimo programas, apsaugoti mobiliuosius įrenginius, apsisaugoti nuo brukalo, kaip saugiai naršyti internete, užtikrinti savo asmens privatumą kibernetiniame pasaulyje ir pan. Labai svarbu moksleiviams kartu su kompiuterinio raštingumo žiniomis suteikti ir bazines kibernetinio saugumo bei informacijos saugumo žinias, lavinti mokinių kibernetinio saugumo higienos įgūdžius, mokyti juos analizuoti ir kritiškai vertinti socialiniuose tinkluose randamų žinučių turinį, naudotis saugumo optimizavimo priemonėmis, laikytis saugaus elgesio internete taisyklių.

Programos tikslas

„Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“ pasirenkamo modulio „Medijos, kibernetinis saugumas ir nacionalinis saugumas: iššūkiai ir galimybės“ tikslas: plėtoti dalyvių kompetencijas medijų, informacinio raštingumo, nacionalinio saugumo ugdymo srityse ir stiprinti informacinės visuomenės saugumą, suteikiant bazines kibernetinio saugumo žinias.

Programos uždaviniai

1. Atskleisti informacijos kūrimo, medijų vaidmenį demokratinėje visuomenėje, medijų laisvės ribas ir ugdyti gebėjimus įžvelgti jų teikiamas galimybes bei grėsmes nacionaliniam saugumui.

2. Ugdyti gebėjimus skirti viešojoje erdvėje pateikiamą subjektyvią nuomonę ir objektyvius faktus, nešališkai teikiamą informaciją ir propagandą, išvelgti melą ir manipuliavimą žodžiais bei vaizdais, mokėti jiems atsispirti.
3. Ugdyti gebėjimus interpretuoti ir rasti sąsajas tarp medijų tekstų, konteksto ir vertybių, kurias skleidžia medijos, naudoti strategijas, kurios padeda analizuoti medijų kuriamus stereotipus.
4. Išnagrinėti pagrindines kibernetinio saugumo temas ir ugdyti kibernetinio saugumo higienos įgūdžius.

Programos turinys, trukmė, naudojami mokymo(si) metodai (būdai)

Eil. Nr.	Tema	Teorija	Praktika	Savaraškiškas darbas	Iš viso	Mokymo metodai
1. Atskleisti informacijos kūrimo, medijų vaidmenį demokratinėje visuomenėje, medijų laisvės ribas ir ugdyti gebėjimus išvelgti jų teikiamas galimybes bei grėsmes nacionaliniam saugumui.						
1.	Bendras įvadas į mokymus. Savarankiško mokymų dalyvių darbo, įgyvendinant šį pagrindinį modulį, aptarimas. Informacijos kūrimas, sklaida ir vaidmuo nacionalinio saugumo srityje: galimybės ir grėsmės. (Žiniasklaida ir verslas, mechanizmai, vertybės, ekonominės, politinės jėgos, kurios nustato, kas mus pasiekia per įvairias medijas, viešieji ryšiai, socialiniai tinklai, interneto komentarų panaudojimas informacinio karo kontekste.)	1	2	0	3	Įtraukiamoji paskaita ir praktinis užsiėmimas (rekomenduojamas praktinis užsiėmimas: atvejo analizė, individualus ir grupinis darbas, panaudojant kritiško šaltinių nagrinėjimo ir vertinimo metodus, informacinių pranešimų kūrimas).
2.	Medijų laisvė ir atsakomybė. (Medijų vartotojo ar kūrėjo etinio elgesio ir jį	1	0	0	1	Teorinė paskaita ir diskusija.

	reglamentuojančių bendrų taisyklių aptarimas.)					
2. Ugdyti gebėjimus skirti viešojoje erdvėje pateikiamą subjektyvią nuomonę ir objektyvius faktus, nešališkai teikiamą informaciją ir propagandą, išvelgti melą ir manipuliavimą žodžiais bei vaizdais, mokėti jiems atsispirti.						
1.	Informacijos patikimumas ir atsakingas ar saugus naudojimas ja. (Šališkos ir nešališkos informacijos atpažinimas.)	0	2	0	2	Praktinis užsiėmimas (rekomenduojamas praktinis užsiėmimas: darbas grupėmis, panaudojant kritiško šaltinių nagrinėjimo ir vertinimo metodus, informacinių pranešimų kūrimas).
2.	Savarankiškas darbas. Pamokų planų, skirtų medijų raštingumui ir nacionalinio saugumo tematikai integruoti į dalyko ugdymo turinį, kūrimas.	0	0	3	3	Savarankiškas darbas.
3. Ugdyti gebėjimus interpretuoti ir rasti sąsajas tarp medijų tekstų, konteksto ir vertybių, kurias skleidžia medijos, naudoti strategijas, kurios padeda analizuoti medijų kuriamus stereotipus.						
1.	Informaciniai karai: tikslai, metodai, instrumentai. (Ideologija, neapykantos kurstymas, autoriteto iškelimas propagandiniais tikslais, interneto komentarų panaudojimas informacinio karo kontekste, propagandos mechanizmai, tendencingas žinios pateikimas.)	1	2	0	3	Teorinė paskaita ir praktinis užsiėmimas (darbas grupėmis, panaudojant kritiško šaltinių nagrinėjimo ir vertinimo metodus).

2.	Medijos ir kultūra, įtaka vertybių formavimui. (Stereotipų formavimas. Sąsajos tarp medijų tekstų, konteksto ir vertybių, kurias skleidžia medijos. Strategijos, kurios padeda analizuoti medijų kuriamus stereotipus.) Refleksija. Mokymų apibendrinimas.	0	1	2	3	Teorinė paskaita ir praktinis užsiėmimas (darbas grupėmis, panaudojant kritiško šaltinių nagrinėjimo ir vertinimo metodus, informacinių pranešimų kūrimas). Darbas grupėmis, diskusija, savarankiško darbo pristatymas ir aptarimas, refleksija.
----	--	---	---	---	---	--

4. Išnagrinėti pagrindines kibernetinio saugumo temas ir ugdyti kibernetinio saugumo higienos įgūdžius.

1.	Kibernetinio saugumo problematika ir iššūkiai. Kibernetinio saugumo grėsmės nacionaliniam saugumui / verslui / gyventojams; priešišku valstybių interesai ir visuomenės atsparumo įtaka Lietuvos kibernetinio saugumo būklei. Svarbūs kibernetiniai incidentai Lietuvoje ir pasaulyje. Kibernetinio saugumo atsparumo didinimas.	1	0	0	1	Paskaita, pateiktos medžiagos aptarimas.
2.	Kompiuteriniai virusai, jų apibrėžimas, rūšys (istorija nuo <i>Creaper</i> iki intelektualių virusų) ir jų kenkėjiškas poveikis sistemoms, pagrindiniai veikimo principai. Virusų keliamo žala ir patiriami nuostoliai. Apsauga	2	0	0	2	Paskaita, pateiktos medžiagos aptarimas.

	nuo dažniausiai pasitaikančių kompiuterinių virusų.					
3.	Kibernetinės atakos, jų keliami žala ir nuostoliai. Konkretūs atvejai Lietuvoje ir pasaulyje: DDoS atakos, prisijungimo duomenų vagystės (angl. <i>Phishing</i>), MITM atakos (angl. <i>Man in the middle</i>), SQL injekcijos, žmonių psichologija bei apgaule paremtos socialinės inžinerijos ir kitos dažniausiai pasitaikančios kibernetinės atakos. Informacinės atakos, nukreiptos į strateginius Lietuvos tikslus ir demokratijos įrankius. Pagrindiniai žalingos informacijos naratyvai Lietuvos interneto vartotojams. Hibridinės / daugiasluoksnės atakos, kaip hibridinio karo elementai.	2	0	0	2	Paskaita, pateiktos medžiagos aptarimas.
4.	Kibernetinių grėsmių apsaugos priemonės. Elektroninio pašto apsaugojimo priemonės. Antivirusinės programinės įrangos naudojimas. Programinės įrangos atnaujinimų svarba bei apsaugos priemonių efektyvumas. Kriptografiniai protokolai. Virtualūs privatūs tinklai. Ugniasienės ir atakų prevencijos sistemos. Atsarginės kopijos, jų paskirtis. Atsakingo atskleidimo principų taikymas kibernetinio saugumo srityje.	2	2	0	3	Paskaita, pateiktos medžiagos aptarimas; pratybos.
5.	Kibernetinio saugumo higiena. Slaptažodžiai, prisijungimų nuorodos. Asmeninių paskyrų socialiniuose tinkluose saugumo optimizavimas.	0	0	2	2	Savarankišk a tekstų analizė ir užduočių atlikimas.

Iš viso	10	9	7	26	
----------------	-----------	----------	----------	-----------	--

Tikėtina (-os) kompetencija (-os), kurią (-ias) įgyja Programą baigęs asmuo

Kompetencijos

Dalykų mokytojas. Dalykinės kompetencijos: Pedagogo dalyko/ugdymo srities dalykinės kompetencijos.

Pradinio ugdymo mokytojas. Dalykinės kompetencijos: Pedagogo dalyko/ugdymo srities dalykinės kompetencijos.

Profesijos mokytojas. Dalykinės kompetencijos: Pedagogo dalyko/ugdymo srities dalykinės kompetencijos.

Neformaliojo švietimo mokytojas. Dalykinės kompetencijos: Pedagogo dalyko/ugdymo srities dalykinės kompetencijos.

Dalykų mokytojas. Didaktinės kompetencijos: Ugdymo(si) aplinkų, turinio ir situacijų įvairovės kūrimo kompetencija.

Pradinio ugdymo mokytojas. Didaktinės kompetencijos: Ugdymo(si) aplinkų, turinio ir situacijų įvairovės kūrimo kompetencija.

Profesijos mokytojas. Didaktinės kompetencijos: Ugdymo(si) aplinkų, turinio ir situacijų įvairovės kūrimo kompetencija.

Neformaliojo švietimo mokytojas. Didaktinės kompetencijos: Ugdymo(si) aplinkų, turinio ir situacijų įvairovės kūrimo kompetencija. Papildomos kompetencijos

Specialioji: medijų ir informacinio raštingumo nacionalinio saugumo srityje ugdymo kompetencija.

Įgytų kompetencijų į(si)vertinimo būdai

Kiekvienam mokymų dalyviui bus skirtas savarankiškai atliekamas darbas. Paskutinę mokymų dieną mokymų dalyviai pristatys savo darbus; juos įsivertins patys, vertins dėstytojai ir kiti mokymų dalyviai.

Programai vykdyti naudojama mokomoji medžiaga ir techninės priemonės:

Mokomoji medžiaga (pavadinimas, formatas (pateiktys, leidinys, vaizdo įrašas ar pan.), apimtis ir kt.)

Tema	Mokomosios medžiagos pavadinimas	Mokomosios medžiagos apimtis
Bendras įvadas į mokymus. Savarankiško mokymų dalyvių darbo, įgyvendinant šį pagrindinį modulį, aptarimas. Informacijos kūrimas, sklaida ir vaidmuo nacionalinio saugumo srityje: galimybės ir grėsmės. (Žiniasklaida ir	Informacijos kūrimas, sklaida ir vaidmuo nacionaliniam saugumui: galimybės ir grėsmės.	Ne mažiau kaip 10 skaidrių. Medžiaga kiekvienam dalyviui.

verslas, mechanizmai, vertybės, ekonominės, politinės jėgos, kurios nustato, kas mus pasiekia per įvairias medijas, viešieji ryšiai, socialiniai tinklai, interneto komentarų panaudojimas informacinio karo kontekste.)		
Medijų laisvė ir atsakomybė. (Medijų vartotojo ar kūrėjo etinio elgesio ir jį reglamentuojančių bendrų taisyklių aptarimas.)	Medijų laisvė ir atsakomybė.	Ne mažiau kaip 5 skaidrės. Medžiaga kiekvienam dalyviui.
Informacijos patikimumas ir atsakingas ar saugus naudojimas ja. (Šališkos ir nešališkos informacijos atpažinimas.)	Informacijos patikimumas ir atsakingas ar saugus naudojimas ja.	Ne mažiau kaip 10 skaidrių.
Savarankiškas darbas. Pamokų planų, skirtų medijų raštingumui ir nacionalinio saugumo tematikai integruoti į dalyko ugdymo turinį, kūrimas.	Pamokų planų pavyzdžiai.	2 psl. kiekvienam dalyviui.
Informaciniai karai: tikslai, metodai, instrumentai. (Ideologija, neapykantos kurstymas, autoriteto iškelimas propagandiniais tikslais, interneto komentarų panaudojimas informacinio karo kontekste, propagandos mechanizmai, tendencingas žinios pateikimas.)	Informaciniai karai: tikslai, metodai, instrumentai.	Ne mažiau kaip 5 saidrės.
Medijos ir kultūra, įtaka vertybių formavimui. (Stereotipų formavimas. Sąsajos tarp medijų tekstų, konteksto ir vertybių, kurias skleidžia medijos. Strategijos, kurios padeda analizuoti medijų kuriamus stereotipus.) Refleksija. Mokymų apibendrinimas.	Medijos ir kultūra, įtaka vertybių formavimui.	Ne mažiau kaip 10 saidrių.
Kibernetinio saugumo problematika ir iššūkiai. Kibernetinio saugumo grėsmės nacionaliniam saugumui / verslui / gyventojams; priešišku valstybių interesai ir visuomenės atsparumo įtaka Lietuvos kibernetinio saugumo būklei. Svarbūs kibernetiniai incidentai Lietuvoje ir pasaulyje. Kibernetinio saugumo atsparumo didinimas.	Kibernetinio saugumo problematika ir iššūkiai.	Ne mažiau kaip 10 saidrių.

<p>Kompiuteriniai virusai, jų apibrėžimas, rūšys (istorija nuo <i>Creeper</i> iki intelektualių virusų) ir jų kenkėjiškas poveikis sistemoms, pagrindiniai veikimo principai. Virusų keliami žala ir patiriami nuostoliai. Apsauga nuo dažniausiai pasitaikančių kompiuterinių virusų.</p>	<p>Kompiuteriniai virusai, jų apibrėžimas, rūšys. Skaidrės.</p>	<p>Ne mažiau kaip 10 skaidrių.</p>
<p>Kibernetinės atakos, jų keliami žala ir nuostoliai. Konkretūs atvejai Lietuvoje ir pasaulyje: DDoS atakos, prisijungimo duomenų vagystės (angl. <i>Phishing</i>), MITM atakos (angl. <i>Man in the middle</i>), SQL injekcijos, žmonių psichologija bei apgaule paremtos socialinės inžinerijos ir kitos dažniausiai pasitaikančios kibernetinės atakos. Informacinės atakos, nukreiptos į strateginius Lietuvos tikslus ir demokratijos įrankius. Pagrindiniai žalingos informacijos naratyvai Lietuvos interneto vartotojams. Hibridinės / daugiasluoksnės atakos, kaip hibridinio karo elementai.</p>	<p>Kibernetinės atakos, jų keliami žala ir nuostoliai.</p>	<p>Ne mažiau kaip 3 psl., 10 skaidrių, vaizdo įrašas, instrukcija (2 psl.).</p>
<p>Kibernetinių grėsmių apsaugos priemonės. Elektroninio pašto apsaugojimo priemonės. Antivirusinės programinės įrangos naudojimas. Programinės įrangos atnaujinimų svarba bei apsaugos priemonių efektyvumas. Kriptografiniai protokolai. Virtualūs privatūs tinklai. Ugniasienės ir atakų prevencijos sistemos. Atsarginės kopijos, jų paskirtis. Atsakingo atskleidimo principų taikymas kibernetinio saugumo srityje.</p>	<p>Kibernetinių grėsmių apsaugos priemonės.</p>	<p>Ne mažiau kaip 3 psl., 10 skaidrių, vaizdo įrašas.</p>
<p>Kibernetinio saugumo higiena. Slaptažodžiai, prisijungimų nuorodos.</p>	<p>Kibernetinio saugumo higiena.</p>	<p>Ne mažiau kaip 1 psl., 5 skaidrės, 4 užduotys.</p>

Asmeninių paskyrų socialiniuose tinkluose saugumo optimizavimas.		
--	--	--

Techninės priemonės

<p>Nuotoliniu būdu: asmeniniai besimokančiųjų kompiuteriai, išmanieji telefonai / planšetės, belaidis interneto ryšys (WI-FI)</p> <p>Kontaktiniu būdu: asmeniniai besimokančiųjų kompiuteriai, įvairialypė įranga (multimedija projektorius), belaidis interneto ryšys (WI-FI), konferencinė lenta</p> <p>Rašikliai (6 skirtingų spalvų komplektas vienai grupei)</p> <p>Spalvoti lipnieji lapeliai.</p> <p>Balto popieriaus lapai (2–3) kiekvienam dalyviui.</p>

Programai rengti naudotos literatūros ir kitų informacinių šaltinių sąrašas

<ol style="list-style-type: none"> 1. A. Arends, Mokomės mokyti, Vilnius: Margi raštai, 2008 m. 2. P. Geoff, Įrodymais pagrįstas mokymas. Praktinis vadovas, Vilnius: Tyto alba, 2008 m. 3. P. Geoff, Šiuolaikinis mokymas. Praktinis vadovas, Vilnius: Tyto alba, 2006 m. 4. Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas, Vilnius, 2015 m. http://www.vsd.lt/Files/Documents/635633000992101250.pdf 2016-12-08 5. G. Mažeika, Propaganda, metodinis leidinys, Šiauliai, 2006 m. 6. Medijų ir informacinis raštingumas Lietuvoje: laikas keisti požiūrį? // Švietimo problemos analizė, Nr. 9(114), 2014 m. 7. Medijų raštingumas: belaukiant bendrų rekomendacijų Europai, 2014 m. http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2014-06-04-mediju-rastingumas-belaukiant-bendru-rekomendaciju-europai/118412 2016-12-08 8. L. Duoblienė, Medijų raštingumo ugdymas: globaliosios tendencijos ir Lietuviškojo kelio paieška // Santalka. Filologija. Edukologija, t. 18, Nr. 2, 2010 m. 9. Pedagogies of Media and Information Literacies, UNESCO, 2012 m. http://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214705.pdf 2016-12-08 10. Skaitmeninių mokymo priemonių elektroninė erdvė „Ugdymo sodas“. Integruojamasis turinys. MIR. https://duomenys.ugdome.lt/?/mm/dry/med=2 2016-12-08 11. Skaitmeninių mokymo priemonių elektroninė erdvė „Ugdymo sodas“. Integruojamasis turinys. Nacionalinis saugumas. https://duomenys.ugdome.lt/?/mm/dry/med=126 2016-12-08 12. LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS. Lietuvos Respublikos kibernetinio saugumo įstatymas: 2014 m. gruodžio 11 d. Nr. XII-1428 [interaktyvus]. Prieiga per: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/f6958c2085dd11e495dc9901227533ee/asr 13. Nacionalinė kibernetinio saugumo strategija 14. <u>Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas</u>
---

15. [LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“](#)
16. [2021 metų I pusmečio NKSC CERT-LT ataskaita](#)
17. [Nacionalinio kibernetinio saugumo būklės ataskaita už 2020 metus](#)
18. [Nacionalinio kibernetinio saugumo būklės ataskaita už 2019 metus](#)
19. 2019 metų Interneto laisvės ataskaita (angl. *Freedom of the net report*)
20. www.nksc.lt/rekomendacijos.html
21. www.draugiskasinternetas.lt
22. www.esaugumas.lt
23. <https://www.ird.lt/lt/paslaugos/nusikalstamu-veiku-zinybinio-registro-nvzr-paslaugos/ataskaitos-1/nusikalstamumo-ir-ikiteisminių-tyrimu-statistika-1>
24. <https://vdai.lrv.lt/lt/naudinga-informacija/rekomendacijos-gaires-ir-kt>

Kvalifikaciniai reikalavimai lektoriams

Visi lektoriai turi turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą.

Bent 1 lektorius turi turėti ne mažesnę kaip 3-ejų metų dėstytojo darbo patirtį aukštojoje mokykloje arba mokslinėje tiriamojoje veikloje.

Bent 1 lektorius turi turėti ne mažesnę kaip 3-ejų metų praktinio darbo patirtį mokykloje mokant bent vieno iš šių dalykų: istorijos, pilietiškumo pagrindų, lietuvių kalbos, etikos.

Bent 1 lektorius turi turėti mokymų (seminarų, konsultacijų ir kt.) vedimo patirties, t. y. per pastaruosius 3-ejus metus turi būti vedęs arba buvęs lektoriumi ne mažiau kaip trejuose mokymuose (*IT srityse*).

Reikalavimai dalyviams

- Dalykų mokytojas
- Pradinio ugdymo mokytojas
- Profesijos mokytojas
- Neformaliojo švietimo mokytojas
- Bibliotekininkas
- Visų mokomųjų dalykų mokytojai, nevyriausybinų organizacijų atstovai, vykduojantys ugdomąsias veiklas, neformaliojo švietimo mokytojai, švietimo administratoriai (savivaldybių administracijų darbuotojai, nacionalinių švietimo institucijų darbuotojai ir pan.

Programos pavadinimas

4 modulis. „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“. Pasirenkamasis modulis „Kūno kultūra, sportas ir krašto gynyba“.

Programos anotacija (aktualumas, reikalingumas, prioritetinga kryptis)

Esant dabartinei įtemptai geopolitinei situacijai, kai ne tik turime būti pasirengę ginti valstybę, bet ir privalome būti aktyvūs jos piliečiai, sudaryti sąlygas piliečiams įgyti kompetencijų apie krašto gynybą ir didinti jų sąmoningumą suvokiant savo indėlį nacionalinio saugumo sistemoje, turime suvokti, kad kiekvienas Lietuvos Respublikos pilietis yra atsakingas už šalies saugumą ir gynybą bei daugiau dėmesio turi būti skiriama kūno kultūrai ir sportui.

Todėl yra parengtas programos „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“ pasirenkamasis modulis „Kūno kultūra, sportas ir krašto gynyba“ (bendra trukmė – 22 val.: 6 val. teorijos, 10 val. praktikos ir 6 val. savarankiško darbo). Pasirenkamojo modulio dalyviai susipažins su nacionalinio saugumo ir pilietiškumo ugdymo klausimais, atskleidžiant šias temas būtent iš kūno kultūros ir sporto pozicijų, įgys supratimą apie Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo būklę, kylančias grėsmes šalies saugumui bei Lietuvoje egzistuojančią krašto gynybos sistemą, kariuomenę, krašto apsaugos tarnybos atlikimo būdus; praktinius karybos įgūdžius, apie tai galės diskutuoti su mokiniais.

Pasirenkamasis modulis sudarys galimybes praktiškai išmėginti karinį kliūčių ruožą, žinoti taiklaus šaudymo su ginklais taisyklės organizuojamose praktinėse šaudymo pneumatiniiais šautuvais pratybose arba šaudymo pratybose lazerinėse šaudyklose, gebėti mesti karinę (mokomąją) granatą iš įvairių padėčių, praktiškai išbandyti karių fizinio parengtumo testą, pagilinti dalyvių supratimą apie lyderystę, lyderių ugdymą; pažinti sąveikas tarp kūno kultūros, sporto ir nacionalinio saugumo bei pilietiškumo nuostatų ugdymo. Šio pasirenkamojo modulio dalyviai turės galimybę praktiškai išnagrinėti kūno kultūros modulio „Krašto gynyba“ įgyvendinimo ir kliūčių ruožo įsirengimo galimybes mokykloje, aptars ruožo panaudojimą įvairioms veikloms.

Programos „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“ pasirenkamasis modulis „Kūno kultūra, sportas ir krašto gynyba“ mokymų dalyviams padės giliau ir plačiau pažvelgti į kūno kultūrą, leis atrasti ir pažinti galimybes, kaip išnaudoti mokyklos ir šalia mokyklos esančias erdves fiziniam aktyvumui.

Tad šiuo pasirenkamuojamuoju moduliu būtų sprendžiamos Lietuvos moksleivių sąjungos 2014 m. atliktame tyrime „Kūno kultūros pamokų kokybės ir higienos normų laikymosi mokyklose analizė“ nustatytos problemos, kad per kūno kultūros pamokas nieko neveikiama, neįdomūs, pabodę užsiėmimai, neišradingi mokytojai, per pamoką vienu metu sportuoja per daug mokinių.

Kūno kultūros mokomasis dalykas labai tinka integracijai, ugdant pilietiškumą, taip pat yra vienas lankstesnių dalykų, integruojant Krašto apsaugos sistemos tematiką. Mažo fizinio intensyvumo gyvenimo būdas daro tiesioginę įtaką jaunuolių fizinei būklei. Be abejo, kariuomenėje jaunuoliai sustiprėja, bet tinkamas fizinio rengimo organizavimas mokyklose labai prisidėtų prie šio proceso veiksmingumo.

Ugdant jauną žmogų būtina puoselėti jo fizines ypatybes ir gebėjimus, stiprinti sveikatą, atskleisti ir ugdyti lyderio savybes, stiprinti asmeninę motyvaciją ir puoselėti tautinę tapatybę. Per kūno kultūros pamokas labai svarbu ugdyti mokinių pagarbą ir palankumą savo valstybei ir tautai, jos istorijai ir tradicijoms, demokratinėms vertybėms, taip pat sudaryti sąlygas susipažinti su būsimo krašto gynėjo fizinio pasirengimo reikalavimais ir vertybinėmis nuostatomis, karinės tarnybos galimybėmis.

Modulio turinys apima sveikos gyvensenos, fizinio pajėgumo ir pasirengimo įvertinimo, psichofizinių įgūdžių, reikalingų kovotojui, lyderio savybių ir pilietiškumo ugdymo, naujų fizinių įgūdžių formavimo ir plėtojimą.

Dalyviams rekomenduojama vadovautis kūrybiškai ir išradingai ieškant būdų, kaip pritaikyti mokyklos turimus resursus ir galimybes, nesiekiant kopijuoti pateiktų pavyzdžių, bet atrasti parankines priemones, kurios puikiai tiktų norimiems rezultatams pasiekti. Taip pat siūloma išnaudoti karinės įgulos, jei tokia yra savivaldos teritorijoje, infrastruktūrą ir kitokią pagalbą, taip kartu stiprinti visuomenės ir kariuomenės bendradarbiavimą. Šis modulis gali būti efektyvus informuojant jaunimą profesijos pasirinkimo klausimais, įsidarbinimo savo krašte galimybėmis ar supažindinant su baziniais kariniais mokymais (BKM), į kuriuos 18 metų jaunuoliai, baigę 11 klasių, gali savanoriškai atvykti vasaros atostogų metu.

Programos tikslas

„Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“ pasirenkamo modulio „Kūno kultūra, sportas ir krašto gynyba“ tikslas: plėtoti dalyvių kompetencijas, reikalingas ugdyti mokinių pilietiškumą, domėjimąsi nacionalinio saugumo ir gynybos klausimais, atliekant kūno kultūros ir sporto veiklas.

Programos uždaviniai

1. Praktiškai išbandyti karinį kliūčių ruožą, gebėti mesti karinę (mokomąją) granatą iš įvairių padėčių, gebėti nueiti nustatytus atstumus (8 -10 km.) su 10 kg. svorio ekipuote per tam skirtą laiką, susipažinti ir praktiškai įvykdyti karių fizinio parengtumo testo reikalavimus, susipažinti su fizinio pajėgumo komponentais, žinoti taiklaus šaudymo su ginklais taisyklės ir imtis lyderystės, skatinti dalyvius pritaikyti šią patirtį per kūno kultūros ir sporto veiklas mokykloje.
2. Aptarti kūno kultūros, sporto, nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų ugdymo sąveikas.
3. Išnagrinėti kūno kultūros pasirenkamojo modulio „Krašto gynyba“ įgyvendinimo ir kliūčių ruožo įsirengimo galimybes mokykloje, aptarti ruožo panaudojimą įvairioms veikloms.

Programos turinys, trukmė, naudojami mokymo(si) metodai (būdai)

Eil. Nr.	Tema	Teorija	Praktika	Savarankiškas darbas	Iš viso	Mokymo metodai
1. Praktiškai išbandyti karinį kliūčių ruožą, gebėti mesti karinę (mokomąją) granatą iš įvairių padėčių, gebėti nueiti nustatytus atstumus (8 -10 km.) su 10 kg. svorio ekipuote per tam skirtą laiką, susipažinti ir praktiškai įvykdyti karių fizinio parengtumo testo reikalavimus, susipažinti su fizinio pajėgumo komponentais, žinoti taiklaus šaudymo su ginklais taisyklės ir imtis lyderystės, skatinti dalyvius pritaikyti šią patirtį per kūno kultūros ir sporto veiklas mokykloje.						
1.	Bendras įvadas į mokymus.	2	2	0	4	Aptarimas, diskusija.

	<p>Savarankiško mokymų dalyvių darbo, įgyvendinant šį pagrindinį modulį, aptarimas. Naujų fizinių, psichofizinių įgūdžių lavinimas ir ugdymas. Lyderio savybių ugdymas. (Praktinis kliūčių ruožo išbandymas. Saugaus elgesio taisyklės. Technikos mokymas. Lyderystės tipai ir lyderystės ugdymo ypatumai. Komandos formavimas.) Reikalinga specifinė aplinka programai įgyvendinti – praktikai.</p>					<p>Saugos instruktažas. Praktiniai užsiėmimai. Atvejo analizė.</p>
2.	<p>Praktinis karinės (mokomosios) granatos gebėjimas mesti iš įvairių padėčių. Saugaus elgesio taisyklės. Technikos mokymas.</p>	0	2	0	2	<p>Aptarimas, diskusija. Saugos instruktažas. Praktiniai užsiėmimai. Atvejo analizė.</p>
3.	<p>Praktinis karių fizinio parengtumo testo atlikimas. Saugaus elgesio taisyklės.</p>	0	2	0	2	<p>Aptarimas, diskusija. Saugos instruktažas. Praktiniai užsiėmimai.</p>

	Technikos mokymas.					Atvejo analizė.
4.	<p>Gebėjimas orientuotis vietovėje, saugaus elgesio taisyklių žinojimas žygio metu.</p> <p>Orientavimasis vietovėje su žemėlapiu ir kompasu arba be jo. Rikiuotės veiksmų atlikimas individualiai ir skyriaus sudėtyje.</p> <p>Karo prievolės atlikimo būdų lyginimas ir savo asmeninių galimybių vertinimas pasirinkti vieną iš jų. Lietuvos kariuomenės pajėgų funkcijų nurodymas bei svarbiausių skirtumų nustatymas tarp jų. Svarbiausių Lietuvos šaulių sąjungos funkcijų nurodymas.</p> <p>Saugaus elgesio su ginklais taisyklių paaiškinimas ir jų laikymasis.</p> <p>Taiklaus šaudymo (naudojant pneumatinius šautuvus) taisyklės žinojimas.</p>	2	2	0	4	<p>Įtraukianti paskaita, individualios užduotys, praktiniai užsiėmimai.</p> <p>Atvejo analizė.</p>

2. Aptarti kūno kultūros, sporto, nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų ugdymo sąveikas.						
1.	Nacionalinis saugumas, pilietiškumas ir kūno kultūra bei sportas. (Kūno kultūros ir sporto sąveika su nacionaliniu saugumu ir pilietiškumo ugdymu. Kūno kultūra ir sportas krašto gynybos sistemoje. Kūno kultūros mokytojo ir sporto trenerio vaidmuo, ugdant atsakingą pilietį. Atstovavimas savo ar kitai šaliai. Istoriniai pavyzdžiai, jų analizė.)	1	1	0	2	Paskaita. Diskusija, aptarimas. Atvejo analizė. Grupinė ir (ar) individuali užduotis.
3. Išnagrinėti kūno kultūros pasirenkamojo modulio „Krašto gynyba“ įgyvendinimo ir kliūčių ruožo įsirengimo galimybes mokykloje, aptarti ruožo panaudojimą įvairioms veikloms.						
1.	Savarankiškas darbas. Mokymų dalyviai, remdamiesi nauja patirtimi ir moduliu „Kūno kultūra, sportas ir krašto gynyba“, parengia planą, kaip savo mokykloje, išnaudodami turimus mokyklos išteklius ir gamtines sąlygas, įrengti kliūčių ruožą.	0	0	6	6	Savarankiškas darbas.

2.	Modulio „Kūno kultūra, sportas ir krašto gynyba“ įgyvendinimas. (Savarankiško darbo, išsirengiant kliūčių ruožą mokykloje, pristatymas, aptarimas. Kylantys sunkumai. Kliūčių ruožo pritaikymas pagal amžių. Efektyvus kliūčių ruožo panaudojimas mokyklos bendruomenės gyvenime: pamokinei ir popamokinei veiklai.) Refleksija. Mokymų apibendrinimas.	1	1	0	2	Savarankiško darbo pristatymas, aptarimas, analizė, diskusija. Darbas grupėmis, diskusija, savarankiško darbo pristatymas ir aptarimas, refleksija.
Iš viso		6	10	6	22	

Tikėtina (-os) kompetencija (-os), kurią (-ias) įgyja Programą baigęs asmuo

Dalykų mokytojas. Dalykinės kompetencijos: Pedagoogo dalyko/ugdymo srities dalykinės kompetencijos.

Dalykų mokytojas. Didaktinės kompetencijos: Ugdymo(si) aplinkų, turinio ir situacijų įvairovės kūrimo kompetencija.

Specialioji: mokinių pilietiškumo ugdymo, domėjimosi nacionalinio saugumo ir gynybos klausimais panaudojant kūno kultūros ir sporto veiklas, kompetencija.

Įgytų kompetencijų į(si)vertinimo būdai

Kiekvienam mokymų dalyviui bus skirtas darbas, kurį jis atliks savarankiškai. Paskutinę mokymų dieną mokymų dalyviai pristatys savo darbus; juos įvertins patys, vertins dėstytojai ir kiti mokymų dalyviai.

Programai vykdyti naudojama mokomoji medžiaga ir techninės priemonės:

Mokomoji medžiaga (pavadinimas, formatas (pateiktys, leidinys, vaizdo įrašas ar pan.), apimtis ir kt.)

Tema	Mokomosios medžiagos pavadinimas	Mokomosios medžiagos apimtis
<p>Bendras įvadas į mokymus. Savarankiško mokymų dalyvių darbo, įgyvendinant šį pagrindinį modulį, aptarimas. Naujų fizinių, psichofizinių įgūdžių lavinimas ir ugdymas. Lyderio savybių ugdymas. (Praktinis kliūčių ruožo išbandymas. Saugaus elgesio taisyklės. Technikos mokymas. Lyderystės tipai ir lyderystės ugdymo ypatumai. Komandos formavimas.) Reikalinga specifinė aplinka programai įgyvendinti – praktikai.</p>	<p>Naujų fizinių, psichofizinių įgūdžių lavinimas ir ugdymas. Lyderio savybių ugdymas.</p>	<p>Ne mažiau kaip 5 skaidrės.</p>
<p>Gebėjimas orientuotis vietovėje, saugaus elgesio taisyklių žinojimas žygio metu. Orientavimasis vietovėje su žemėlapiu ir kompasu arba be jo. Rikiuotės veiksmų atlikimas individualiai ir skyriaus sudėtyje. Karo prievolės atlikimo būdų lyginimas ir savo asmeninių galimybių vertinimas pasirinkti vieną iš jų. Lietuvos kariuomenės pajėgų funkcijų nurodymas bei svarbiausių skirtumų nustatymas tarp jų. Svarbiausių Lietuvos šaulių sąjungos funkcijų nurodymas. Saugaus elgesio su ginklais taisyklių paaiškinimas ir jų laikymasis. Taiklaus šaudymo (naudojant pneumatinius šautuvus) taisyklės žinojimas.</p>	<p>Gebėjimas orientuotis vietovėje, saugaus elgesio taisyklių žinojimas žygio metu.</p>	<p>Ne mažiau kaip 5 skaidrės, 2 užduotys.</p>
<p>Nacionalinis saugumas, pilietiškumas ir kūno kultūra bei sportas. (Kūno kultūros ir sporto sąveika su nacionaliniu saugumu ir pilietiškumo ugdymu. Kūno kultūra ir sportas krašto gynybos sistemoje. Kūno kultūros mokytojo ir sporto trenerio vaidmuo, ugdant atsakingą pilietį.</p>	<p>Nacionalinis saugumas, pilietiškumas ir kūno kultūra bei sportas.</p>	<p>Ne mažiau kaip 5 skaidrės.</p>

Atstovavimas savo ar kitai šaliai. Istoriniai pavyzdžiai, jų analizė.)		
Modulio „Kūno kultūra, sportas ir krašto gynyba“ įgyvendinimas. (Savarankiško darbo, išsirengiant kliūčių ruožą mokykloje, pristatymas, aptarimas. Kylantys sunkumai. Kliūčių ruožo pritaikymas pagal amžių. Efektyvus kliūčių ruožo panaudojimas mokyklos bendruomenės gyvenime: pamokinei ir popamokinei veiklai.) Refleksija. Mokymų apibendrinimas.	Savarankiško darbo pristatymas.	Ne mažiau 3 sakidrės pristatymui.

Techninės priemonės

Nuotoliniu būdu: asmeniniai besimokančiųjų kompiuteriai, išmanieji telefonai / planšetės, belaidis interneto ryšys (WI-FI)

Kontaktiniu būdu: Pirmajai pasirenkamojo modulio programos daliai (1-oji mokymų diena) įgyvendinti reikalinga speciali mokymų aplinka, esanti kariniuose daliniuose, – karinis kliūčių ruožas – dirbtinių kliūčių, imituojančių natūralias kliūtis, įmanomas mūšio sąlygomis, kompleksas ir granatos metimo sektoriai. Kliūčių ruožas gali būti standartinis, atitinkantis NATO šalių standartus. Jį sudaro 20 kliūčių, kurios eilės tvarka išdėstytos 500 m bėgimo take. Šis kliūčių ruožas gali būti įveikiamas su karine lauko uniforma arba ilga sportine apranga. Jis naudojamas karinės penkiakovės varžyboms. 2-ajai dienai specialių reikalavimų dėl mokymų aplinkos nėra.

Programai rengti naudotos literatūros ir kitų informacinių šaltinių sąrašas

1. M. Mosston, S. Ashworth, Teaching Physical Education. http://www.spectrumofteachingstyles.org/pdfs/ebook/Teaching_Physical_Edu_1st_Online_old.pdf 2016-12-08
2. Fundamental Motor Skills, A Manual for Classroom Teachers. https://www.eduweb.vic.gov.au/edulibrary/public/teachlearn/student/fmst_eachermanual09.pdf 2016-12-08
3. Kvalifikacijos tobulinimo programa fizinio aktyvumo srityje dirbantiems specialistams. http://www.lsu.lt/sites/default/files/dokumentai/karjera/lisu_kvalifikacijos_tobulinimo_programa_fizinio_aktyvumo_srityje_dirbantiems_specialistams_a5_iii_knyga.pdf 2016-12-08
4. Lyderių ugdymas ir asmeninis efektyvumas. <http://www.lyderiulaikas.smm.lt/Atsisi%C5%B3sti%20failus:/article/523/Lyderi%C5%B3%20ugdymas%20ir%20asmeninis%20efektyvumas.pdf> 2016-12-08
5. S. Stonkus, Per sportą – į pilietinę kultūrą.. <https://drive.google.com/open?id=0B1vajc81YparaUttNUpRb1Y4TDQ&authuser=0> 2016-12-08

6. Eurofitas. Fizinio pajėgumo testai, metodika, Lietuvos moksleivių fizinio pajėgumo rezultatai (knyga). <http://kksd.lt/index.php?1522724838> 2016-12-08
7. Lietuvos gyventojų fizinio pajėgumo testavimo ir fizinės būklės nustatymo metodika. <http://kksd.lt/index.php?1522724838> 2016-12-08
8. A. Vilkas, Kūno kultūros teorijos įvadas (metodinė priemonė). <http://www.biblioteka.vpu.lt/elvpu/56712.pdf> 2016-12-08
9. A. Emeljanovas, T. Saulius, R. Rutkauskaitė, Filosofiniai fizinio ugdymo koncepcijų aspektai. <http://www.lmaleidykla.lt/publ/0235-7186/2014/1/62-69.pdf> 2016-12-08
10. Skaitmeninių mokymo priemonių elektroninė erdvė „Ugdymo sodas“. Integruojamas turinys. Nacionalinis saugumas. <https://duomenys.ugdome.lt/?/mm/dry/med=126> 2016-12-08
11. Skaitmeninių mokymo priemonių elektroninė erdvė „Ugdymo sodas“. Kūno kultūra. Metodinės rekomendacijos. <https://duomenys.ugdome.lt/?/mm/kk/med=5/80/446/naujiena=538> 2016-12-08
12. L. Tholl, Visapusiškas kūno treniravimas: fizinė būklė, jėga, lankstumas, proto galia, Vilnius: Mūsų knyga, 2006.
13. S. A. Sölveborn, Knyga apie raumenų tempimo mankštą, Vilnius: Rosma, 2005.
14. E. M. Nussio, Raumenų tempimo mankšta, Vilnius: Naujoji Rosma, 2008.
15. S. Šlekys, Sauga per kūno kultūros pratybas, Vilnius: LRŠMM Švietimo aprūpinimo centras, 2002.
16. Karių fizinis rengimas. LK MDV. Vilnius, 2000.

Kvalifikaciniai reikalavimai lektoriams

Visi lektoriai turi turėti aukštąjį universitetinį išsilavinimą.

Bent 1 lektorius turi turėti ne mažesnę kaip 3-ejų metų darbo krašto apsaugos sistemoje patirtį ir praktinę fizinio rengimo krašto apsaugos sistemoje patirtį; būti susipažinęs su moduliu „Kūno kultūra, sportas ir krašto gynyba“.

Bent 1 lektorius turi turėti ne mažesnę kaip 3-ejų metų pedagoginio darbo kūno kultūros ir sporto srityje patirtį, būti susipažinęs su moduliu „Kūno kultūra, sportas ir krašto gynyba“.

Bent 1 lektorius turi turėti mokymų (seminarų, konsultacijų ir kt.) vedimo patirties, t. y. per pastaruosius 3-ejus metus turi būti vedęs arba buvęs lektoriumi ne mažiau kaip trijuose mokymuose.

Reikalavimai dalyviams

- Dalykų mokytojas
- Profesijos mokytojas
- Neformaliojo švietimo mokytojas
- Švietimo įstaigos vadovas
- Kūno kultūros mokytojai, nevyriausybinių organizacijų atstovai, vykduojantys ugdomąsias veiklas, neformaliojo švietimo mokytojai, treneriai, švietimo

administratoriai (savivaldybių administracijų darbuotojai, nacionalinių švietimo institucijų darbuotojai ir pan.).

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	Nacionalinė švietimo agentūra 305238040, K. Kalinausko g. 7, 03107 Vilnius
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO PROGRAMOS PATVIRTINIMO
Dokumento registracijos data ir numeris	2022-02-02 Nr. VK-63
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Rūta Krasauskienė, Direktorė
Sertifikatas išduotas	RŪTA,KRASAUSKIENĖ LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2022-02-02 11:37:57 (GMT+02:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2022-02-02 11:38:11 (GMT+02:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	EID-SK 2016, AS Sertifitseerimiskeskus EE
Sertifikato galiojimo laikas	2020-04-20 17:07:10 – 2025-04-19 23:59:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA, VI Registru centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "Nacionalinė švietimo agentūra, Nacionalinė švietimo agentūra, į.k. 305238040 LT", sertifikatas galioja nuo 2019-09-05 11:25:51 iki 2022-09-04 11:25:51
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	2
Pagrindinio dokumento priedamų dokumentų skaičius	–
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Dokumentų valdymo sistema Avilys, versija 3.5.39.1
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2022-02-02 11:44:06)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2022-02-02 11:44:06 Dokumentų valdymo sistema Avilys